

SISTEM VASPITANJA, OBRAZOVANJA I ŠKOLSKI SISTEM

- **Školski sistem** čine obrazovno vaspitne institucije (škole) koje su međusobno povezane i čine jedinstvenu cjelinu (osnovna škola, specijalne škole za djecu sa posebnim potrebama, gimnazije i srednje stručne škole, više i visoke škole).
- **Sistem obrazovanja** je širi od pojma školski sistem jer u sebi sadrži sistem školstva i sve ostale oblike vaninstitucionalnog obrazovanja (predškolske ustanove, osnovne škole, srednje škole, više i visoke škole, obrazovanje odraslih i permanentno obrazovanje).
- Pojam **sistem vaspitanja** smatra se najširim, jer sadrži i sistem obrazovanja i sistem školstva i sve činioce vaspitanja i obrazovanja.

Stepeni vaspitnog sistema

- Čovjek se stalno potčinjava životnim situacijama, udaljava se od određenih oblika ponašanja, prihvata određene norme i izgrađuje vlastitu autonomiju do izvjesnog stepena. Nekim socijalnim formama čovjek pripada samo manjim ili većim dijelom života (vrtić, škola i sl.), a neki oblici socijalnog uticaja prate ga tokom cijelog života (porodica, masovni mediji i sl.).
- **Porodica** ima dugotrajan razvoj, pun uspona i padova. Postoje različita shvatanja o idealnoj strukturi porodice. Moguće je izgrađivati, makar u vidu teorijske pretpostavke, izvjesne tipizirane modele u kojima bi porodica mogla da pruži optimalan doprinos vaspitnom sistemu:
 1. Zadovoljavanje osnovnih ljudskih potreba za ljubavlju, sigurnošću, priznanjem i povjerenjem u društveno-kulturnim uslovima, moguće je samo u porodici jer sva druga socijalna polja imaju samo djelimične, po vremenu i prostoru, ograničene socijalne uticaje.

2. Porodica uvodi dijete u socijalne i kulturne norme – doživljava se kao temeljni socijalni i emocionalni model zajedničkog života. Pedagoški značaj porodice ogleda se, između ostalog, u stilu i tonu ophođenja roditelja među sobom i prema djeci, u kulturnim interesima, vrsti i načinu prosuđivanja drugih ljudi, načinu uključivanja djece u različite dužnosti u domaćinstvu, itd.;

3. U porodici članovi donose iskustva (sa radnog mjesta, iz raznih susreta, i sl.), a porodica čini povjerljivo mjesto povjeravanja i interpretiranja tih iskustava;

4. Porodica omogućava sticanje stabilnih iskustava ljudske solidarnosti. Jedinka se u porodici osjeća sigurno, bez obzira na uspjehe određenih aktivnosti, te ta sigurnost i pripadanje porodici ima veliki značaj kroz cijeli život.

- Vaspitnim djelovanjem u porodici moguće je ostvariti i pojedine elemente vaspitnih komponenti (fizičkog, moralnog, intelektualnog, estetskog i radnog vaspitanja):
 - moguće je usvajanje sistema vrijednosti, što čini osnovu za formiranje pogled na svijet, formiranje vještina i navika, osposobljavanje za samobrazovanje, itd.
 - stiče i trajno njeguje svijest o moralnim normama.
 - stiču i razvijaju sposobnosti za uočavanje, doživljavanje i stvaranje raznovrsnih estetskih vrijednosti.
 - stiču se radne navike i izgrađuje kultura rada.
 - stiču znanja za očuvanje i jačanje zdravlja i izgrađuju navike u skladu sa određenim higijensko-zdravstvenim normama.

Grupe vršnjaka - prva aktivnija uključivanja u igre sa djecom počinju sa oko navršene 3 godine života. U grupama vršnjaka dijete počinje da uči kako da se prilagodi drugoj djeci i poštuje pravila igre, kako da se održi u grupi i da od drugih traži to isto. Mogu biti prva priznanja ili uzroci osjećanja strahova zbog neprihvaćenosti (slabiji, manji, manje sposobni, i sl.)

To su iskustva važna za cio život i ne mogu se nadomjestiti u porodici. Mogu biti uzrok i negativnih aktivnosti i navika.

- ***Dječji vrtić*** omogućava djetetu susret sa odraslim osobama koje ne pripadaju njegovoj porodici, a koje mu nude i pružaju nešto što je veoma slično onome što nude roditelji, prije svega pomoć i zaštitu. Dijete susreće i djecu koja mu nijesu braća i sestre, ali je sa njima u čestom kontaktu, sa kojima mora da se ponaša u skladu sa određenim pravilima.
- Vrtić je ustanova sa bogatim obrazovnim sadržajima. Igre su bitne, kao i vaspitno-obrazovni ciljevi. Najčešće se zahtijeva da se sa 5 godina počne sa učenjem čitanja. Pritom, često se ističe da u vrtiću treba da se vaspitno djeluje na ostvarivanje socijalnih, a ne obrazovnih zadataka.

- **Škola** je institucija sistema u kojoj obrazovanje ima fundamentalan, stalan, skoro neprolazan značaj. Polaskom u školu dijete prvi put uočava sistemsku i suštinsku razliku između rada i slobodnog vremena, sa određenim pravilima i trajanjima.
- Škola osim osnovnih (pedagoške i društvene) ima i niz drugih funkcija: socijalizacija učenika, kvalifikacija za određenu strukovnu djelatnost, selekcija za vrstu zanimanja, integracija osnovnih obrazovno-vaspitnih vrijednosti koje su prihvaćene u društvu, osiguravanje bezbjednosti djece za određeni vremenski period, upoznavanje stvarnih društvenih odnosa, sticanje radnih navika i poslovnog i profesionalnog ponašanja, daje doprinos za osamostaljivanje djeteta, itd.

- **Sredstva masovnih komunikacija (mas-mediji)** su dostupni svakoj porodici i imaju veliki obrazovno-vaspitni uticaj (stampo, radio, film, televizija i kopjuter-internet). Mogu biti od velike koristi u procesu obrazovanja u školi.
- Karakteriše ih da se:
 - ponuda može birati i najčešće se izbor vrši kao kompenzacija, kao odmor, relaksacija, i sl.
 - za razliku od ponude škole, od njih se ne očekuju vidljivi ishodi u ponašanju, niti u bilo kojem iskazanom uspjehu.
 - Prate se krajnje neobavezno.
 - Obično za njihovo praćenje nije potreban napor, itd.

- **Slobodno vrijeme** kao ugodno područje života često jeste suprotstavljeno radu kao sticanju materijalnih dobara. Ipak, oni su neizostavno povezani i oba mogu imati vaspitno-obrazovnu vrijednost.
- **Permanentno obrazovanje** nije novina jer je život oduvijek bio neprekidno učenje. Stoga, ljudi su oduvijek smatrali bitnim obrazovanje tokom cijelog života, iako je danas motivacija veća i ubrazani razvoj nauke nas primorava na to da budemo u toku novih saznanja: zaposleni zbog profesije, bržeg napredovanja, nezaposleni, mladi, i sl.